

Azatlyk, ýöne gan dökülmezden...

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Azatlyk, ýöne gan dökülmezden... AZATLYK, YÖNE GAN DÖKÜLMEZDEN...

Hiç bir taryhy lider ýurdunyň taryhynda Mahatma Gandiniň galdyran yzy ýaly yz galdyryp bilmedi.

1948-nji ýylyň 30-njy ýanwarynda janyna kast edilen Gandhi Günorta Afrikada aklawjylyk edip ýörkä, akýagyzlara niýetlenen küpä münmek gadagan edildi. Şondan soñ ata watanyňa gaýdyp gelip, garaşsyzlyk görevine girişmegini we ak adamlardan halas bolmagy niýetine düwdi. Emma uruş-sögüssız...

Ol ýer yüzünüň iň güýçli imperiýasyna garşıy rewolýusiýa, «gerilla uruşy» ýa-da suňa meňzeş taktika saýlap almazdan görevmekcidi we ýeňiş gazanmakçydy.

Emma gazanan ýeňisiniň yzysüre Awraam Linkolny, Martin Lýuter Kingi, Çe Gewarany we Mahatma Gandhi bilen ýakyndan-daşdan garyndaşlyk gatnaşygy bolmadyk Indira Gandini öldüren bihaýa

tebigatlylaryň biri tarapyndan janya kast edilipdi. Hindistanyň garaşsyzlygy bilen birlikde kolonializm hemme ýerde gümüni çekmäge başlapdy. Emma iň meşhur liderler göreşin başyny başlan Gandhi bilen yzyny ýetiren Nelson Mandela bolup galdy.

Olaryň ikisi-de häzirki Gazäniň ganhorlaryny sud eden Günorta Afrikadan çykdy.

Hindistan we Hytaý dünýäniň iň uly iki ýurdydy. Ikisi-de gulçulygyň boýunturygy astynda urunýardy.

Iki yüz ýyla çeken britan agalygy wagtynsa açlyk, köpçülikleýin ýokanç keseller we geleňsizlik sebäpli 165 milliona golaý hindistanly öldi.

Gandi uruş-sögüssiz göreşi saýlap aldy. Mao Szedun bolsa düýbünden başga ýoly saýlap aldy, onuň alyp baran uruşy 60 million adamyň ölümü bilen gutardy.

МАХАТМА
ГАНДИ

ХИНД СВАРАДЖ,
или
ИНДИЙСКОЕ
САМОУПРАВЛЕНИЕ

Häzir dünýäniň iň uly ikinji ykdysady güýji Hytaý, bäsinqisi Hindistan.

Iki ýurdam soñky kyrk ýylyň dowamynda görlüp-eşdilmedik

öñegidişlikleri gazandy.

Hindistan Gandiniň egindeşleriniň goýup giden demokratik režimini dowam etdirdi.

Hytaý bolsa Sýaopin bilen birlikde Kommunistik partiýanyň hemayatkärlik edýän erkin ykdysadyýete geçdi. İki synagam şowly boldy.

Bu iki ýurt şeýle derejelere çykyp ýörkä, yklymlaryň arasynda Aziýanyň terezisi agyr geldi.

Uzaga çeken ukynyň, yzagalaklygyň, kolonial basylanmanyň yzyndan Aziýa adamzat taryhynda ilkinji gezek geljegin yklymyna öwrülip biler.

Edil häzir 3,5%-lik ösüş derejesi bilen Hindistan we Hytaý önde barýar. Emma Aziýadaky ösüş indi bu iki ýurt bilen çäklenmeýär we Indoneziýa, Filippinler, Butan ýaly kiçeňræk ýurtlara-da aralaşýar.

Näidip mundan öñki ýüzýyllya «Amerikan ýüzýyllgy» diýlen bolsa, öñümizdäki ýüzýyllygam «Aziýa ýüzýyllgy» bolup biler. Durman dowam edýän ýöriş bar. Emma «parahatçylykly goranyş» ähli meseleleri çözüp bilmeli.

Hytaý Taýwany zor bilen basyp aljak bolýar. Demircazyk Koreýa hem Günorta Koreýanyň üstüne ýadro raketalaryny uçurmak bilen haýbat atýar.

Iň erbet mysalam Wladimir Putiniň ýolbaşçylygynda Ukraina her gün hüjüm edýän Russiya.

Güýçli bilen ejiziň hekaýaty Lafontenden bări üýtgemedi: «Güýçliniň logikasy elmydama iň gowusydyr».

Ejizler üçinem adam hukuklary komitetleri, haýyr-sahawat guramalary we araçık tanamaýan lukmanlar bar.

Gandiniň pelselesi uruş-sögüssız azatlyga gowuşma kanununa güýç berdi we sondan ruhlanyp «Goşulmasylar hereketi» guruldy.

Gan dökmek, gan içmek iň oñlanýan çözgüt bolmagynda galdy.

Her bir Gandä garşı ýigrimi sany Suharto bar. Hindistan näidip «Portugal Hindistany» diýilýän Goa ştatyny zor bilen basyp alan bolsa, Hytaýam Taýwanda şeýder. Gonkongy edişi ýaly Taýwany-da sessiz-sedaýsyz almaz.

Atap fanatlary gandizmi gorkaklygyň we ejizligiň aýyplaması hasaplaýar.

Käbirleriniň pikiriçe, gandizm müňlerçe ölä, yüz müňlerçe ýarala, garyp-gasara we aç adamlara getirmezden garaşsyzlyga çağyrýan komplimasiýa.

Eýrandyr Owganystan iň esasy meseläniň bürenjekdir ýapynyp geýinmegiň görnüşindedigi babatda pikirdeş.

Nigeriyada bolsa mesele okuw gadagançylygy («Boko-Haram»), özem bu «Ylym Hytaýda-da bolsa, gidiň alyň» wesýetine garşylyklaýyn nadanlygyň iň bärkije mysalydyr.

Semir ATAULLAH,

Liwanly žurnalıst.

Çarşenbe, 31.01.2024 ý. Publisistika